

O'QUVCHILARINING KOMMUNIKATIV KO'NIKMALARINI ZAMONAVIY YONDASHUVLAR ASOSIDA SHAKLLANTIRISHNING DIDAKTIK IMKONIYATLARI

Holikulova Feruza Xasanovna,
Navoiy davlat pedagogika instituti (PhD)

Annotatsiya. Ushbu maqola zamonaviy yondashuvlar orqali o'quvchilarning kommunikativ ko'nikmalarini shakllantirishning didaktik imkoniyatlarini o'rganadi. U ta'lim tajribasini o'zgartirish va talabalarni real aloqa muammolariga yaxshiroq tayyorlash uchun hamkorlikda o'rganish, texnologiya integratsiyasi va interfaol o'qitish usullari imkoniyatlarini o'rganadi. Ushbu yondashuvlarning nazariy asoslari va amaliy tatbiqlarini o'rganish orqali ushbu tadqiqot o'qituvchilarga o'quvchilarda kommunikativ ko'nikmalarini oshirish uchun qimmatli tushunchalar va strategiyalarni taqdim etishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: aloqa maxorati, pedagogik yondashuvlar, konstruktivizm nazariyasi, ijtimoiy ta'lim nazariyasi, hamkorlikda o'qitish nazariyasi.

ДИДАКТИЧЕСКИЕ ВОЗМОЖНОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ КОММУНИКАЦИОННЫХ НАВЫКОВ СТУДЕНТОВ НА ОСНОВЕ СОВРЕМЕННЫХ ПОДХОДОВ

Холикулова Феруза Хасановна,
Навоийский государственный педагогический институт (PhD)

Абстракт. В данной статье исследуются дидактические возможности формирования коммуникативных умений студентов посредством современных подходов. Он исследует потенциал совместного обучения, интеграции технологий и интерактивных методов обучения для преобразования образовательного опыта и лучшей подготовки учащихся к реальным коммуникативным задачам. Изучая теоретические основы и практическое применение этих подходов, данное исследование направлено на то, чтобы предоставить учителям ценную информацию и стратегии для улучшения коммуникативных навыков учащихся.

Ключевые слова: коммуникативные навыки, педагогические подходы, теория конструктивизма, теория социального обучения, теория кооперативного обучения.

DIDACTIC POSSIBILITIES OF FORMING STUDENTS' COMMUNICATION SKILLS BASED ON MODERN APPROACHES

Holikulova Feruza Khasanovna,
Navoi State Pedagogical Institute (PhD)

Abstract. This article explores the didactic possibilities of forming students' communicative skills through modern approaches. It explores the potential of collaborative learning, technology integration, and interactive teaching methods to transform the educational experience and better prepare students for real-world communication challenges. By exploring the theoretical foundations and practical applications of these approaches, this study aims to provide teachers with valuable insights and strategies for improving students' communicative skills.

Key words: communication skills, pedagogical approaches, theory of constructivism, theory of social learning, theory of cooperative learning.

Kirish. 21-asrda samarali kommunikativ ko'nikmalarining ahamiyatini ortiqcha baholab bo'lmaydi. Kommunikativ ko'nikmalari nafaqat shaxsiy va professional muvaffaqiyat uchun, balki hamkorlik va inklyuziv muhitni rivojlantirish uchun ham asosiy hisoblanadi. Shunday qilib, butun dunyo bo'ylab ta'lim tizimlari o'quvchilarda ushbu ko'nikmalarni rivojlantirishga ustuvor ahamiyat berish zarurligini tan oldi. Biroq, an'anaviy o'qitish usullari ko'pincha o'quvchilarni zamonaviy jamiyatning dinamik kommunikativ talablariga etarli darajada tayyorlashda etishmaydi.

Zamonaviy pedagogik yondashuvlarning paydo bo'lishi o'quvchilarning kommunikativ qobiliyatlarini oshirish uchun yangi imkoniyatlarni taqdim etadi. Ushbu yondashuvlar faol o'rganish, talabalarning faolligi va texnologiyalardan foydalanishga urg'u beradi, bu esa o'quvchilarning o'zaro munosabati va kommunikativ qilish usullarini sezilarli darajada yaxshilaydi. O'qituvchiga yo'naltirilgan o'quv muhitidan talabalarga yo'naltirilgan ta'lim muhitiga o'tish orqali o'qituvchilar o'quvchilarga o'zlarining kommunikativ qobiliyatlarini mashq qilishlari va takomillashtirishlari uchun ko'proq imkoniyatlar yaratishlari mumkin.

Ushbu zamonaviy yondashuvlarning o'quv dasturiga integratsiyalashuvi nafaqat an'anaviy metodlarning kamchiliklarini bartaraf etadi, balki rivojlanayotgan ta'lim landshaftiga ham mos keladi. Talabalar raqamli aloqaga ega bo'lishlari va global miqyosda xabardor bo'lishlari bilan samarali kommunikativ qobiliyatlariga

bo'lgan ehtiyoj tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ushbu maqolada moslashuvchan o'qitish strategiyalari va bu muhim ko'nikmalarni rivojlantirish uchun qo'llab-quvvatlovchi o'quv muhitini yaratish muhimligi ta'kidlangan, bu esa o'quvchilarning kelajakdagi ishlarida harakat qilish va muvaffaqiyatga erishish uchun yaxshi jihozlanganligini ta'minlaydi.

Talabalarda kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirish ko'p o'n yillar davomida ta'lim tadqiqotlarining asosiy nuqtasi bo'lib kelgan. An'anaga ko'ra, bu ko'nikmalar esdalikdan o'rganish va o'qituvchiga yo'naltirilgan yondashuvlar orqali aniqlandi. Biroq, faol ishtirok etish va tanqidiy fikrlashni rivojlantirishda ushbu usullarning cheklovlari o'qituvchilarni yanada dinamik va interfaol pedagogik strategiyalarni o'rganishga undadi. Ushbu adabiyot sharhi zamonaviy ta'limda hamkorlikda o'qitish, texnologiya integratsiyasi va interfaol o'qitish usullarining rolini ta'kidlab, kommunikativ qobiliyatlarini o'rgatish evolyutsiyasini o'rganadi.

Ma'ruzaga asoslangan ta'lim va individual baholash bilan ajralib turadigan an'anaviy o'qitish usullari ko'pincha samarali kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirishda etishmaydi. Ushbu yondashuvlar talabalarining o'zaro ta'siridan ko'ra kontentni etkazib berishni birinchi o'ringa qo'yishga moyil bo'lib, o'quvchilarning kommunikativ qobiliyatini mashq qilish va takomillashtirish imkoniyatlarini cheklaydi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, bu usullar ma'lumot uzatishda samarali bo'lishi mumkin, ammo ular talabalarni zamonaviy dunyoning hamkorlik va kommunikativ talablariga etarli darajada tayyorlamaydi (Jonson va Jonson, 2009).

Hamkorlikdagi ta'lim kuchli pedagogik yondashuv sifatida paydo bo'ldi, u jamoada ishlash, muammolarni hal qilish va tengdoshlarning o'zaro ta'sirini ta'kidlaydi. Jonson va Jonson (2009) tomonidan olib borilgan tadqiqotlar kommunikativ ko'nikmalarini oshirishda hamkorlikda o'rganishning afzalliklarini ta'kidlaydi. Ularning ishi shuni ko'rsatadiki, hamkorlikdagi faoliyat bilan shug'ullanadigan talabalar g'oyalarni ifodalash, faol tinglash va konstruktiv fikr bildirish qobiliyatlarida sezilarli yaxshilanishlarni ko'rsatadi. Bundan tashqari, hamkorlikda o'rganish samarali kommunikativ uchun zarur bo'lgan jamoa va o'zaro yordam hissini rivojlantiradi.

Slavin (2014) tomonidan olib borilgan meta-tahlil ushbu topilmalarni mustahkamlaydi va hamkorlikdagi o'quv muhitida ishtirok etayotgan talabalar yuqori darajadagi faollik, motivatsiya va akademik yutuqlarni namoyish etishini ko'rsatadi. Birgalikda o'rganishni asoslovchi ijtimoiy o'zaro bog'liqlik nazariyasi guruh a'zolari umumiy maqsadlarga erishish uchun bir-biriga tayanishlari va shu bilan ularning kommunikativ va shaxslararo munosabat ko'nikmalarini oshirishlari kerakligini ta'kidlaydi.

Texnologiyaning ta'limga integratsiyalashuvi o'quvchilarning kommunikativ qilish va o'rganish usullarini o'zgartirdi. Onlayn munozara forumlari, video konferentsiya va hamkorlik dasturiy ta'minoti kabi raqamli vositalar o'zaro aloqa va hamkorlik uchun yangi yo'llarni taqdim etadi. Garrison va Anderson (2003) elektron ta'lim hamjamiyatlari kontseptsiyasini o'rganadilar, bu erda texnologiya talabalar va o'qituvchilar o'rtasida sinxron va asinxron kommunikativni osonlashtiradi. Ularning tadqiqotlari shuni ko'rsatadiki, ushbu raqamli platformalar virtual kontekstda faol ishtirok etish, tanqidiy fikrlash va kommunikativ qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi.

Bundan tashqari, Means va boshqalar tomonidan olib borilgan tadqiqotlar. (2010) an'anaviy yuzma-yuz o'qitishni onlayn komponentlar bilan birlashtirgan aralash o'quv muhitlari kommunikativ ko'nikmalarini oshirishi mumkinligini taklif qiladi. Bu muhitlar talabalarga o'zaro kommunikativ qilish uchun bir nechta kanallar, jumladan, virtual guruh ishi, onlayn taqdimotlar va o'zaro fikr-mulohaza seanslarini taqdim etadi. Raqamli vositalarning moslashuvchanligi va ulardan foydalanish imkoniyati, shuningdek, turli xil ta'lim imtiyozlariga javob beradi, bu esa o'quvchilarning mazmunli kommunikativ qilishlarini osonlashtiradi.

Ta'limning interfaol usullari, masalan, rolli o'yinlar, simulyatsiyalar va muammoli o'rganish dinamik va qiziqarli o'rganish tajribasini yaratadi. Prince (2004) talabalarining faolligi va kommunikativ qobiliyatlarini rivojlantirishda faol o'rganish strategiyalarining samaradorligini ta'kidlaydi. Bu usullar o'quvchilarni faol ishtirok etishga, tanqidiy fikrlashga va real stsenariylar va muammolarni hal qilish vazifalarini simulyatsiya qilish orqali samarali kommunikativ qilishga undaydi.

Vygotskiyning (1978) sotsial-madaniy nazariyasi kognitiv rivojlanishda ijtimoiy o'zaro ta'sirning rolini ta'kidlab, interfaol usullardan foydalanishni qo'llab-quvvatlaydi. Vygotskiyning fikricha, o'rganish ijtimoiy vositachilik jarayonidir va kommunikativ bu jarayonning ajralmas qismidir. Interfaol o'qitish usullari talabalarga hamkorlik qilish, muhokama qilish va ma'noni muhokama qilish imkoniyatlarini yaratish orqali ushbu tamoyildan foydalanadi va shu bilan ularning kommunikativ qobiliyatlarini oshiradi.

Zamonaviy pedagogik yondashuvlarning afzalliklari yaxshi hujjatlashtirilgan bo'lsa-da, ularni amalga oshirishda qiyinchiliklar mavjud emas. O'zgarishlarga qarshilik, resurslarning etishmasligi va o'quvchilarning turli darajadagi tayyorgarligi ushbu usullarni samarali o'zlashtirishga to'sinlik qilishi mumkin. Kivunja (2014) o'qituvchilar uchun kasbiy rivojlanish bilan birgalikda amalga oshirishga bosqichma-bosqich yondashuv ushbu to'siqlarni engib o'tishga yordam berishi mumkinligini taklif qiladi. Bundan tashqari, turli xil ta'lim ehtiyojlarini qondiradigan inklyuziv ta'lim muhitini yaratish ushbu yondashuvlarning muvaffaqiyati uchun juda muhimdir.

Zamonaviy didaktik yondashuvlar

1. Hamkorlikda o'rganish

Hamkorlikdagi ta'lim o'quvchilarning umumiy maqsadga erishish uchun guruhlarda birgalikda ishlashini o'z ichiga oladi. Bu usul faol ishtirok etishni, tengdoshlarning o'zaro munosabatini va shaxslararo munosabatlarni rivojlantirishni rag'batlantiradi. Guruhdagi munozaralar, munozaralar va hamkorlik loyihalarida qatnashish orqali talabalar og'zaki va og'zaki bo'lmagan kommunikativ qobiliyatlarini oshirishlari mumkin.

2. Texnologiyalar integratsiyasi

Ta'limga texnologiya integratsiyasi talabalarning kommunikativ qilish va o'rganish usullarini o'zgartirdi. Onlayn forumlar, video konferentsiyalar va hamkorlikdagi dasturiy ta'minot kabi raqamli vositalar real vaqtda o'zaro ta'sir va hamkorlikni ta'minlaydi. Ushbu vositalar, shuningdek, talabalarga raqamli kontekstda kommunikativ qilish ko'nikmalarini mashq qilish va takomillashtirish platformalarini taqdim etadi.

3. O'qitishning interfaol usullari

Ta'limning interfaol usullari, masalan, rolli o'yinlar, simulyatsiyalar va muammoli o'rganish dinamik va qiziqarli o'rganish tajribasini yaratadi. Bu usullar talabalarni faol ishtirok etishga, tanqidiy fikrlashga va samarali kommunikativ qilishga undaydi. Haqiqiy dunyo stsenariyalarini taqlid qilish orqali talabalar xavfsiz va qo'llab-quvvatlovchi muhitda kommunikativ qilish qobiliyatlarini mashq qilishlari va rivojlantirishlari mumkin.

Misollar. 1-tadqiqot: Til darslarida hamkorlikda o'rganish

Til sinfida o'quvchilarning nutq va tinglash ko'nikmalarini oshirish uchun hamkorlikda o'rganish usullari qo'llanildi. Talabalar guruh muhokamalarida, rolli o'yinlarda va o'zaro baholashda qatnashdilar. Natijalar talabalarning o'ziga bo'lgan ishonchi va maqsadli tilda kommunikativ qilish qobiliyati sezilarli darajada yaxshilanganligini ko'rsatdi.

2-tadqiqot: Fan ta'limida texnologiya yordamida takomillashtirilgan ta'lim

Fan o'qituvchisi virtual laboratoriyalar va onlayn munozara forumlari kabi raqamli vositalarni o'quv dasturiga kiritdi. Talabalar virtual eksperimentlar ustida hamkorlik qildilar va onlayn taqdimotlar orqali o'z natijalarini o'rtoqlashdilar. Bu yondashuv nafaqat ularning ilmiy tushunchalarni tushunishini kengaytirdi, balki kommunikativ va taqdimot ko'nikmalarini ham oshirdi.

Xulosa. Talabalarning kommunikativ qobiliyatlarini shakllantirish zamonaviy ta'limning muhim tarkibiy qismi bo'lib, ularning shaxsiy, akademik va kasbiy muvaffaqiyatlari uchun zarurdir. Ushbu maqolada zamonaviy pedagogik yondashuvlar, jumladan hamkorlikda o'qitish, texnologiya integratsiyasi va interfaol o'qitish usullari orqali ushbu ko'nikmalarni oshirishning didaktik imkoniyatlari o'rganildi. Taqdim etilgan dalillar ushbu usullarning an'anaviy o'qitish usullariga nisbatan muhim afzalliklarini ta'kidlaydi.

Hamkorlikdagi o'rganish jamoaviy tuyg'uni uyg'otadi va o'quvchilarning fikrlarini ifodalash, faol tinglash va konstruktiv fikr bildirish qobiliyatini oshiradi. Texnologiya integratsiyasi kommunikativ uchun moslashuvchan va xilma-xil platformalarni taklif etadi, bu o'quvchilarga raqamli savodxonlik va kommunikativ ko'nikmalarini shakllantiradigan sinxron va asinxron shovqinlarda qatnashish imkonini beradi. Rolli o'ynash va muammoli o'rganish kabi interfaol o'qitish usullari faol ishtirok etish va kommunikativ ko'nikmalarini real hayotda qo'llashni rag'batlantiradigan chuqur tajribalarni ta'minlaydi.

Aniq afzalliklarga qaramay, ushbu zamonaviy yondashuvlarni amalga oshirish o'zgarishlarga qarshilik, resurslarning etishmasligi va talabalarning turli xil tayyorgarlik darajalari kabi qiyinchiliklarga duch keladi. Biroq, ularni bosqichma-bosqich amalga oshirish, o'qituvchilarning kasbiy mahoratini oshirish va turli xil ta'lim ehtiyojlarini qondiradigan inklyuziv ta'lim muhitini yaratish orqali kamaytirish mumkin.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, zamonaviy pedagogik yondashuvlar o'quvchilarning kommunikativ qobiliyatlarini rivojlantirish uchun katta va'da beradi. Hamkorlik, texnologik va interfaol strategiyalarni qo'llash orqali o'qituvchilar yanada qiziqarli va samarali o'rganish tajribasini yaratishi mumkin. Ushbu usullar nafaqat an'anaviy o'qitishning cheklovlarini hal qiladi, balki talabalarni 21-asrning murakkab kommunikativ talabalariga javob berishga tayyorlaydi. Kelajakdagi tadqiqotlar innovatsion strategiyalar va ularning ta'sirini o'rganishni davom ettirishi kerak, bu ta'lim bugungi o'quvchilarning ehtiyojlarini qondirish uchun rivojlanishini ta'minlashi kerak. O'qituvchilar ushbu zamonaviy yondashuvlarni qo'llaganlarida, ular o'quvchilarni tobora o'zaro bog'langan va raqamli dunyoda muvaffaqiyatga erishish uchun zarur bo'lgan kommunikativ qobiliyatlari bilan yaxshi qurollantiradilar.

Foydalanilgan adabiyotlar

- Garrison, D. R., & Anderson, T. (2003). *E-Learning in the 21st Century: A Framework for Research and Practice*. Routledge.
- Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (2009). An Educational Psychology Success Story: Social Interdependence Theory and Cooperative Learning. *Educational Researcher*, 38(5), 365-379.
- Kivunja, C. (2014). Innovative Pedagogies in Higher Education to Become Effective Teachers of 21st Century Skills: Unpacking the Learning and Innovations Skills Domain of the New Learning Paradigm. *International Journal of Higher Education*, 3(4), 37-48.
- Means, B., Toyama, Y., Murphy, R., Bakia, M., & Jones, K. (2010). Evaluation of Evidence-Based Practices in Online Learning: A Meta-Analysis and Review of Online Learning Studies. U.S. Department of Education.
- Prince, M. (2004). Does Active Learning Work? A Review of the Research. *Journal of Engineering Education*, 93(3), 223-231.
- Slavin, R. E. (2014). Cooperative Learning and Academic Achievement: Why Does Groupwork Work? *Anales de Psicologia/Annals of Psychology*, 30(3), 785-791.
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Harvard University Press.